

Inspirerende restauratie van Kasteel Montfort

HERVONDEN SCHOONHEID

IN JULI 2015 STARTTE DE RESTAURATIE VAN KASTEEL MONTFORT.

WERKEN MET 750 JAAR GESCHIEDENIS ZONDER OOK MAAR ÉÉN ORIGINELE
BOUWTEKENING - DAT MAG GERUST EEN UITDAGING HETEN. 'OF HET
NOU OM EEN KASTEEL OF OM EEN WOONHUIS GAAT, BIJ RESTAURATIE
KOMT HET AAN OP CREATIVITEIT EN OPLOSSINGEN BEDENKEN VOOR UNIEKE
PLEKKEN MET HISTORISCHE MATERIALEN', ALDUS FRANCIS DELISSEN,
PROJECTLEIDER RESTAURATIE BIJ LAUDY BOUW & ONTWIKKELING.

Tekst | Els Arends Fotografie | Ruud Snijders

Het achthoekige jachtslot is als eerste gerestaureerd

Kasteel Montfort is één van de meest bijzondere kastelen van Nederland. Bij de bouw rond 1260 in opdracht van de Luikse prins-bisschop Hendrik van Gelre kreeg Montfort met een grondplan van 52 bij 56 meter een kolossale omvang. Ter vergelijking: het Muiderslot past er tweeënehalf keer in. Zo'n tachtig jaar later voegde hertog Reinoud II van Gelre er nog wat grandeur aan toe. Hij had behoefte aan een representatief residentieel kasteel, vanwege de betrekkingen die hij onderhield met het Franse en Engelse hof in de beginjaren van de Honderdjarige Oorlog. Daarvoor moesten er kostbare ontvangst- en woonvleugels van on-Nederlandse omvang en allure komen, waarvan alleen al de bewaard gebleven opslagkelders ruim drie-en-een-halve meter hoog zijn. Voor deze verbouwing waren maar liefst 890.500 bakstenen nodig, naast enorme hoeveelheden mergel en natuursteen.

Nieuw leven

In de zeventiende eeuw verloor Kasteel Montfort zijn militaire functie en werden de vestingwerken gesloopt en de bouwmaterialen verkocht. De resterende gebouwen deden nog een tijdje dienst als ambtswoning voor de drossaard, waarna in 1781 tot sloop werd besloten. In de negentiende eeuw kocht de Roermondse papierfabrikant Jan Willem Burghoff

de kasteelruïne en liet op de noordoostelijke torenvoet een achthoekig buitenverblijf bouwen. Begin vorige eeuw raakte ook dit zogenoemde jachtslot in verval.

Deze eeuw keerde het tij. Binnen Stichting Kasteel Montfort vormde zich een nieuw bestuur dat het kasteel nieuw leven wilde inblazen. In 2005 en 2006 is als eerste het jachtslot gerestaureerd. Vervolgens zijn plannen gemaakt om de nog deels aanwezige veertiende-eeuwse kasteelkelders te restaureren, met steun van onder meer de Provincie Limburg. Verder brengt het bestuur -samen met Stichting Limburgs Landschap- met het Masterplan 'Heerlijkheid Montfort' historische landschapselementen terug, zoals de Franse kasteeltuin.

Keldercomplex

Van het kasteel zijn bovengronds ruïneuze resten te zien maar het was van aanvang af duidelijk dat er in de grond nog veel meer verborgen moest zitten. Na een eerste scan met een grondradar besloot men in 2011 in het oostelijk deel te gaan graven. Behalve veel puin werden vele archeologische vondsten aangetroffen die zorgvuldig zijn gedocumenteerd. Uiteindelijk is een keldercomplex van zo'n tweehonderd vierkante meter blootgelegd: een langwerpige middenruimte met aan

Linkerpagina | De bouwplaats is klaar voor het storten van de betonnen vloer.

Boven | Tekening van de Heerlijkheid Montfort met links de Franse tuin die wordt gereconstrueerd op basis van oude prenten.

Landbouwgrond wordt teruggegeven aan de natuur, die waterrijk zal zijn zoals in de middeleeuwen.

Het metselwerk aan de gewelven is een staaltje puur vakmanschap

weerszijden tien steekelders. In de resterende muren van de oostvleugel vond men de aanzetten tot de tongewelven en de kruisewelven terug.

Discipline

Bij de aanbesteding voor de restauratie selecteerde het stichtingsbestuur op creativiteit, inzet van leerlingen, presentatie en prijs. LAUDY kreeg de opdracht onder meer vanwege de goede inhoudelijke voorbereiding. Een ander pluspunt was de uitgewerkte planning. 'Bij een restauratieproject wil je de kosten in de hand houden, een goede planning helpt daarbij. Zonder overleef je niet in de restauratiebranche. Dat vereist ook discipline bij de opdrachtgever om op tijd te zorgen voor de juiste vergunningen en de benodigde financiën', vertelt projectleider Francis Delissen.

Balans, beleving en comfort

Bij de restauratie van Kasteel Montfort is gezocht naar een goede balans tussen de historische beleving en huidige comforteisen. De keldervloer is bijvoorbeeld ultramodern: alle denkbare voorzieningen (hetelucht- én vloerverwarming, water, afvoer, elektriciteit, datalijnen, enzovoort) zitten erin, maar de bezoeker ziet straks een monumentale estrikkende vloer. Hetzelfde geldt voor de imposante gewelven van kloostermoppen, waarboven dikke trossen bekabeling komen te liggen, zodat de kelders straks aan alle gebruikerseisen voldoen. Een groen dak zal deze voorzieningen echter volledig

aan het oog onttrekken.

Uniek bij dit complexe project is dat de directie namens het bestuur gevoerd wordt door architect Teun Dorrepaal en bouwhistoricus Leon Dentener, beiden zeer ervaren in het restaureren van middeleeuwse bouwwerken. De twee zijn dagelijks aanwezig en zoeken in constante interactie met de aannemer oplossingen voor problemen die zich voordoen bij de integratie van onder andere moderne voorzieningen. Het behoud van de aanwezige bouwsporen is daarbij altijd een vereiste.

Perfectioneren

Het project vereist veel vakmanschap van de restauratiemetselaars. Het uitgebreide keldercomplex biedt ruimschoots mogelijkheden om te (leren) werken met baksteen, mergel en natuursteen. 'Zulke oude en bijzondere gewelven zijn zeldzaam. Vooral het metselwerk aan de graten van de gewelven is een staaltje puur vakmanschap' volgens uitvoerder Midas Bax. 'In de kruisewelven zijn de bakstenen als het ware driedimensionaal in elkaar gevlochten, een moeilijke techniek.' De metselaars van LAUDY hebben daarom eerst in hun werkplaats een proefversie op ware grootte gemaakt. Op Kasteel Montfort kunnen ervaren metselaars hun ambacht perfectioneren en in samenwerking met Bouwmensen Limburg leidt leermeester Frank Tummers hier drie leerlingen restauratie-metselen op. 'Het is mooi om te zien hoe de leerlingen geïnteresseerd raken in de geschiedenis en zich gaan verdiepen in het monument en de materialen', vertelt Francis Delissen. 'Neem mergel, een materiaal dat in Nederland vrijwel alleen in Limburg wordt verwerkt. De specifieke kennis die daarvoor nodig is wordt van metselaar op metselaar en van leermeester op leerling doorgegeven en zo in ons bedrijf geborgd.' En dat is pure noodzaak om te kunnen blijven restaureren, of het nou gaat om een kasteel of een woonhuis.

750 jaar geschiedenis laat zich niet zomaar vatten. Er zijn zoveel verhalen, zoveel bouwsporen, en -details. Op Kasteel Montfort zijn regelmatig rondleidingen en historische evenementen om de geschiedenis te beleven. Voor meer informatie: www.kasteelmontfort.eu

Boven | Op Kasteel Montfort komt de geschiedenis tot leven: kinderen mogen in een zogenaemde kiddy-battle met de ridders in gevecht. Rechterpagina links | Gewelf met formeel, een houten constructie ter ondersteuning bij het metselen van een boog- of tongewelf. 'Je moet het formeel plotseling verwijderen, zodat het metselwerk 'schrikt'. Door de zwaartekracht zet het zich direct.' legt metselaar Edwin uit. Rechts | Spannend doorkijkje via de kelder naar het jachtslot.

Vakgroep Restauratie

LAUDY Bouw & Ontwikkeling uit Sittard is aangesloten bij de Vakgroep Restauratie, de landelijke branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven. De zesendertig leden van de Vakgroep Restauratie nemen samen tweederde van de restauratiebouwproductie in ons land voor hun rekening, variërend van onderhoud en restauraties van woonhuizen tot herbestemmingen van fabriekscomplexen en kerken. De Vakgroep zet zich al ruim dertig jaar in voor het waarborgen van kwaliteit, innovatie, het behoud van ambachtelijk vakmanschap en treedt op als belangenbehartiger en gesprekspartner binnen de restauratie- en monumentenwereld. De leden van de Vakgroep Restauratie voldoen aan strenge kwaliteitsnormen. www.vakgroeprestauratie.nl

Voor meer informatie over LAUDY Bouw & Ontwikkeling
www.laudybouw.nl

